

Rozliczenia stron nieważnej umowy kredytu frankowego. Poradnik

Przejdź do produktu na ksiegarnia.beck.pl

Rozdział 1. Wstęp

Sprawy frankowe stały się synonimem walki konsumentów o swoje prawa. Na tych sprawach zarówno sądownictwo polskie, jak i sądownictwo unijne, ćwiczy kwestię skuteczności ochrony udzielonej na mocy dyrektywy 93/13 wszystkim konsumentom. Sprawy kredytów frankowych stały się także przyczyną wprowadzenia głębokich zmian w procedurze udzielania kredytów. Jak wskazuje *B. Pachuca-Smulska*: „Idea odpowiedzialnego udzielania kredytów» stała się synonimem reform regulacyjnych przeprowadzonych po globalnym kryzysie finansowym z 2007 r. Chociaż pojęcie odpowiedzialnego kredytowania nie jest terminem prawnym, ale politycznym. Pojęcie to odnosi się do szeregu metod i narzędzi regulacyjnych zmierzających do jego realizacji. W dyrektywie 2014/17/UE wprowadzono szereg rozwiązań, które realizują ideę «odpowiedzialnego udzielania kredytów» i zmierzają do stworzenia skutecznego i konkurencyjnego rynku wewnętrznego kredytów hipotecznych otwartego dla wszystkich jego uczestników. Polityka «odpowiedzialnego udzielania kredytów» jest przede wszystkim realizowana przez konkretne narzędzia regulacyjne. W wielu przypadkach wprowadzone rozwiązania mają na celu wywołanie odpowiedzialnego zachowania u kredytodawców, pośredników, a także konsumentów-kredytobiorców” (*B. Pachuca-Smulska*, Rola państwa w kształtowaniu ochrony konsumentów na rynku kredytów hipotecznych po kryzysie finansowym 2007–2011 w świetle przepisów Dyrektywy 2014/17/UE, Warszawa 2021). Zachodząca ewolucja ochrony konsumentów w relacji z bankami i innymi instytucjami finansowymi nie wpływa jednak na możliwość zakończenia sporów w sprawach kredytów frankowych.

Wzrastająca liczba spraw sądowych dotyczących kredytów frankowych skutkuje jedynie niewielką zmianą podejścia banków. Część kredytodawców zdecydowała się na zaoferowanie ugód swoim klientom, jednak ugody te w większości sytuacji nie opierają się na warunkach akceptowalnych dla kredytobiorców. Jedynym wyjściem pozostaje więc wszczęcie postępowania sądowego. Na szczęście w coraz większej liczbie spraw sądowych udaje się doprowadzić do szczęśliwego dla kredytobiorców końca. Nie oznacza to jednak, że liczba problemów i wątpliwości związanych ze sprawami kredytów frankowych uległa zmniejszeniu. Rozwiązanie kwestii stosowania teorii dwóch kondykcji, czy też możliwości stwierdzenia nieważności umowy kredytowej przesunęło ciężar walki sądowej na nowe pole – rozliczenia wzajemnych roszczeń stron nieważnej umowy kredytowej.

Kredytodawcy szukają więc sposobu na obniżenie swoich strat wynikających ze stosowania klauzul abuzywnych w oferowanych klientom umowach kredytowych. W ramach procesu pojawiają się więc zarzuty zatrzymania oraz zarzuty potrącenia, wszczynane są postępowania sądowe o zwrot wypłaconego kapitału oraz konstruowane są roszczenia o zapłatę wynagrodzenia z tytułu bezumownego korzystania z kapitału kredytu. Wszystkie te działania zdają się jednak być obliczone głównie na powstrzymanie kolejnych kredytobiorców przed podejmowaniem działań sądowych przeciwko bankom.

W niniejszej publikacji staramy się przedstawić wspomnianą powyżej „drugą część walki sądowej” w sprawie kredytów frankowych. Skupiamy się więc na instytucjach mających znaczenie z punktu widzenia wyroku wydawanego w sprawie oraz jego późniejszego rozliczenia. Należy wskazać, że część z poruszanych kwestii nie znalazła jeszcze swojego rozwiązania w praktyce. Dopiero nadchodzący czas pozwoli na ukształtowanie się jednej linii orzeczniczej oraz sposobu działania w ramach spraw frankowych.

Rozdział 2. Zakończenie sporu w sprawie umowy kredytu frankowego

1. Wyrok jako orzeczenie kończące sprawę frankową

1.1. Uwagi ogólne

Postępowania w sprawach frankowych powoli, jednak stale zmierzają ku końcowi. Zakończenie postępowania sądowego podlega określonym regułom i jego forma regulowana jest przepisami prawa. Jest to ta faza procesu, w której strony przestają być jego dysponentami, a największą rolę należy przypisywać sądowi. To ten organ podejmuje decyzję w sprawie zakończenia postępowania – wyznaczając zarówno moment jego zakończenia, jak i wydając orzeczenie w sprawie.

Postępowanie sądowe kończy się wydaniem wyroku. Wyrok stanowi rodzaj orzeczenia sądu, które dotyczy merytorycznego rozstrzygnięcia sprawy. Już powyższa definicja zwraca uwagę na kilka kwestii – po pierwsze istnieją jeszcze inne rodzaje orzeczeń sądowych, po drugie sprawa może zakończyć się brakiem rozstrzygnięcia merytorycznego.

Sprawy frankowe należy przy tym uznać za sytuacje nietypowe, w których możliwe jest zastosowanie kilku różnorodnych rozwiązań. Jak wskazał SN w postanowieniu z 24.6.2022 r. (I CSK 2822/22, Legalis): „W razie sporu o ważność umowy kredytu bankowego denominowanego (indeksowanego) do obcej waluty, w której treści znajduje się niedozwolona klauzula konsumencka dotycząca sposobu

Zakończenie
postępowania
sądowego

Wyrok – definicja

tej denominacji, rozpatrzyć należy kilka możliwości rozstrzygnięcia. Pierwsza, to stwierdzenie nieważności umowy, która bez klauzuli niedozwolonej nie może dalej funkcjonować w obrocie prawnym, zwłaszcza ze względu na brak (odpadnięcie) któregoś z koniecznych składników (*essentialia negotii*) umowy nazwanej kredytu bankowego. Druga to przyjęcie, że umowa jest ważna, ale w miejsce bezskutecznych postanowień waloryzacyjnych nie wchodzi żadne dodatkowe postanowienia. Trzecia, to ewentualne przyjęcie, że umowa jest ważna i jej uzupełnienie przez sąd przez wprowadzenie w miejsce niedozwolonych klauzul innego mechanizmu waloryzacji (wyr. SN z 27.7.2021 r., V CSKP 49/21, Legalis)”. Z tej przyczyny omówić należy różne rodzaje rozstrzygnięć, jakie mogą zaistnieć w sprawach frankowych, oraz skutki, jakie one wywołają w majątkach stron.

1.2. Ogólne informacje o wyrokach sądowych

Wyrok – ogólne
informacje

W postępowaniu cywilnym wyróżnia się dwa rodzaje orzeczeń – wyrok oraz postanowienie. Zarządzenie, jako forma sposobu działania sądu, nie jest uznawane za rodzaj orzeczenia. Zarządzenie dotyczy czynności technicznych podejmowanych przez sąd w procesie, np. zarządzenie o wyznaczeniu rozprawy.

Jak wynika z powyższego, orzeczeniem sądowym jest także postanowienie. Nie jest ono jednak rozstrzygnięciem merytorycznym. Postanowienia dotyczą kwestii procesowych. Oznacza to, że wydając postanowienie, sąd nie bada *meritum* sprawy, nie odnosi się do przedstawianych przez strony procesu dowodów. Niektóre postanowienia wydawane są w toku sprawy, inne zaś kończą jej bieg. Jedyną sytuacją, w której postępowanie sądowe kończy się na skutek wydania postanowienia, pozostaje umorzenie postępowania sądowego. Do umorzenia postępowania może dojść na skutek wystąpienia przesłanek określonych w art. 182 § 1 KPC (związanych z wcześniejszym zawieszeniem postępowania) lub art. 355 KPC (związanych z cofnięciem pozwu, zawarciem ugody przez strony lub zatwierdzeniem ugody zawartej przed mediatorem, a także

inną przyczyną zbędności lub niedopuszczalności wydania wyroku w sprawie).

Uwaga na umorzenie postępowania

Postępowanie w sprawie cywilnej może zakończyć się na skutek wydania w sprawie postanowienia o jej umorzeniu. Artykuł 182 § 1 KPC precyzyjnie wskazuje, w jakich sytuacjach może dojść do umorzenia postępowania. O ile większość przesłanek umorzenia postępowania nie budzi kontrowersji, odnosząc się do sytuacji braku legitymacji do udziału w postępowaniu po którejś ze stron, o tyle szczególną uwagę należy zwrócić na przesłankę zgodnego wniosku stron. Postępowanie sądowe ulega bowiem umorzeniu, jeżeli żadna ze stron nie wniesie o jego podjęcie w ciągu 6 miesięcy od daty wydania postanowienia o zawieszeniu postępowania. Może się w takiej sytuacji okazać, że postępowanie będzie musiało być wszczęte po raz drugi. Podobna sytuacja może zaistnieć, jeżeli postępowanie zostanie zawieszono na skutek śmierci strony (art. 182 § 1 pkt 5 KPC) i nie zostanie podjęte w ciągu 5 lat od wydania postanowienia o zawieszeniu postępowania z tej przyczyny.

W każdej sytuacji zawieszenia postępowania należy więc szczególną uwagę zwrócić na to, czy może dojść do umorzenia postępowania z urzędu.

Wyrok sądowy zawsze kończy bieg sprawy. Nie może więc zostać wydany wyrok w toku postępowania i go nie zakończyć (w przeciwieństwie do postanowienia). Pewnym wyjątkiem może się tu wydawać wyrok częściowy, w ramach którego sąd rozpoznaje wydzieloną część sprawy, wydając w tym zakresie wyrok, pozostawiając zaś pozostałą część sprawy do dalszego procedowania. Jak wskazuje art. 317 § 1 KPC: „Sąd może wydać wyrok częściowy, jeżeli nadaje się do rozstrzygnięcia tylko część żądania lub niektóre z żądań pozwu; to samo dotyczy powództwa wzajemnego”. Wyrok częściowy ma więc znaczenie dla rozstrzygania spraw, w których powództwo opiera się o żądania ewentualne. W takiej sytuacji sąd może wydać wyrok w sprawie części żądań, jednocześnie zawieszając rozpoznanie pozostałych żądań do czasu prawomocnego zakończenia postępowania w sprawie objętej wyrokiem częściowym. Należy jednak podkreślić, że wyrok częściowy nie może dotyczyć oddalenia ża-

dania głównego. Jak wskazuje A. Zieliński: „Ze względu na ścisły związek między żądaniem ewentualnym zgłoszonym obok żądania głównego, wydanie wyroku częściowego, o którym stanowi art. 317 § 1 KPC, negatywnie, wyłącznie co do żądania głównego jest niedopuszczalne” (A. Zieliński, w: K. Flaga-Gieruszyńska, A. Zieliński, Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz, Legalis 2022, kom. do art. 317). Rozstrzygnięcie negatywne co do żądania głównego pociąga bowiem za sobą konieczność rozstrzygnięcia żądania ewentualnego.

Wyrok częściowy a sprawy kredytobiorców frankowych

Konstrukcja pozwów wnoszonych w sprawach frankowych w większości przypadków opiera się o skomplikowane żądania ewentualne oraz kumulację roszczeń. Postępowanie dowodowe prowadzone w odniesieniu do poszczególnych roszczeń pozostaje przy tym odmienne – w niektórych przypadkach konieczne może być bowiem przeprowadzenie dowodu z opinii biegłego sądowego. Pojawia się więc pytanie, czy zastosowanie w tego rodzaju sprawach może znaleźć wyrok częściowy?

Chociaż teoretycznie zastosowanie wyroku częściowego może mieć miejsce w sprawie frankowej, to jednak dotyczyłoby to sytuacji odmiennej, niż mogłoby się wydawać na pierwszy rzut oka. Wyrok częściowy nie może bowiem stanowić orzeczenia wstępnego. Nie jest więc prawidłowy wyrok, w którym sąd orzekalby częściowo co do żądania głównego. Orzeczenie w tym zakresie jest bowiem wyrokiem końcowym. Oddalenie żądania głównego oznacza, jak wspomniano już powyżej, konieczność rozpoznania przez sąd żądania ewentualnego, zaś wydanie wyroku zgodnie z żądaniem głównym oznacza, że żądanie ewentualne uznawane jest za nieistniejące. Nie musi więc co do niego być wydawane żadne orzeczenie. Zwrócił na to uwagę SA w Gdańsku w wyroku z 15.7.2022 r. (V ACa 321/22, niepubl.): „W doktrynie zgodnie podnosi się bowiem, że ze względu na rodzaj żądanej ochrony prawnej wydanie wyroku częściowego nie wchodzi w grę w przypadku żądania pozwu sformułowanego w sposób alternatywny lub jako *facultas alternativa* [P. Telenga, w: A. Jakubecki (red.), Kodeks postępowania cywilnego, t. I, Komentarz do art. 1–729, Warszawa 2017, s. 527]. Wobec sposobu, w jaki sformułowane zostało ostateczne żądanie pozwu (żądanie główne określone w pkt 1 i 2 *petitum* i żądanie ewentualne określone w pkt 3 *petitum*), wykluczyło należało zatem możliwość wydania przez Sąd *meriti* wyroku częściowego”.

1. Wyrok jako orzeczenie kończące sprawę frankową

Wyrok częściowy wydawany może więc być głównie w przypadku kumulacji roszczeń (art. 191 KPC). Kumulacja roszczeń często występuje w sprawach frankowych, w których obok żądania ustalenia nieważności umowy kredytowej pojawiać się może żądanie zasądzenia określonej kwoty pieniężnej. Teoretycznie więc wyrok częściowy mógłby dotyczyć żądania ustalenia nieważności, przy pozostawieniu żądania zasądzenia określonej kwoty do osobnego rozstrzygnięcia. Praktyka jednak pokazuje, że roszczenia te pozostają ze sobą powiązane, tj. ustalenie nieważności determinuje konieczność zasądzenia kwoty roszczenia. Ekonomika procesowa rozpoznawania sprawy sądowej wskazuje więc na niezasadność rozdzielania tych dwóch żądań.

Osobna podstawa wydania wyroku częściowego wynikać może z kumulacji podmiotowej. Jeżeli w danej sprawie po jednej ze stron występuje kilka podmiotów, wyrok częściowy może dotyczyć jedynie niektórych z nich. Jak wskazuje A. Góra-Błaszczkowska: „Wyrok częściowy może być wydany także w sytuacji podmiotowej kumulacji roszczeń (z wyłączeniem współuczestnictwa koniecznego). W takich sytuacjach wyrok częściowy jest wydawany tylko w stosunku do niektórych powodów albo w stosunku do niektórych pozwanych” [A. Góra-Błaszczkowska, w: A. Góra-Błaszczkowska (red.), Kodeks postępowania cywilnego, t. I A. Komentarz. Art. 1–424¹², Warszawa 2020, kom. do art. 317]. W sprawach frankowych teoretycznie sytuacja taka może mieć miejsce, jednak należy zauważyć, że kredytobiorcy w ramach umowy kredytowej traktowani byli jako jeden podmiot. Nie jest więc zasadne rozróżnianie przesłanek wynikających z art. 58 lub 385¹ KC w odniesieniu do poszczególnych kredytobiorców.

Innym wyjątkiem, od założenia o końcowym charakterze wyroku, jest instytucja wyroku wstępnego uregulowana w art. 318 § 1 KPC: „Sąd, uznając roszczenie za usprawiedliwione w zasadzie, może wydać wyrok wstępny tylko co do samej zasady, co do spornej zaś wysokości żądania – zarządzić bądź dalszą rozprawę, bądź jej odroczenie”. Wyrok częściowy odnosi się więc jedynie do określonej części sprawy, do zasady odpowiedzialności strony pozwanej, przy pozostawieniu kwestii wysokości żądania do późniejszego rozstrzygnięcia. Jak wskazał SA w Katowicach w wyroku z 30.7.2020 r. (V ACa 334/19, Legalis): „Wyrok wstępny nie może być wyrokiem oddalającym powództwo. Z literalnego brzmienia przepisu art. 318 § 1 KPC wynika, że jest on wydawany jedynie w wypadkach pozy-

Wyrok wstępny

tywnego przesądzenia o zasadności żądania. W wypadku negatywnych ustaleń w tym zakresie sąd powinien oddalić powództwo w całości. Przewidziana w wyroku wstępnym ochrona prawna może być udzielona tylko wówczas, gdy dochodzone roszczenie jest już wymagalne, a pozostaje jeszcze do rozstrzygnięcia jedynie kwestia rozmiaru tego roszczenia”. W przypadku spraw frankowych wyrok wstępny nie powinien jednak znajdować zastosowania. Żądanie ustalenia nieważności umowy kredytowej nie jest bowiem kwestią wstępną dla zasądzenia określonej sumy pieniężnej. Są to dwa niezależne od siebie żądania, które mogą znaleźć się w pozwie.

Zarówno wyrok częściowy, jak i wyrok wstępny nie wpływają jednak na zmianę stanowiska co do końcowego charakteru wyroku jako instytucji. Oba rodzaje wyroków kończą bowiem postępowanie w sprawie w określonej kwestii. Dla tego wydzielonego fragmentu postępowania stanowią one więc akt końcowy, tak jak typowy wyrok dla całości postępowania. Oznacza to, że od obu tych rodzajów orzeczeń można wnieść apelację do sądu drugiej instancji. Wyroki te stają się także prawomocne zgodnie z zasadami ogólnymi.

W ramach wydawanego wyroku sąd może oddalić roszczenie lub je zasądzić. Wyrok w sprawie może więc być negatywny lub pozytywny dla powoda.

Wyrok negatywny

Wyrok negatywny oznacza oddalenie powództwa. Oddalenie może jednak dotyczyć tylko niektórych żądań pozwu. Wyrok może więc zawierać rozstrzygnięcia negatywne dla powoda oraz pozytywne jednocześnie. Przykładowo, w sprawie frankowej może dojść do ustalenia nieważności umowy kredytowej przy jednoczesnym oddaleniu roszczenia pieniężnego.

Wyrok pozytywny

Wyroki pozytywne można podzielić ze względu na charakter roszczenia procesowego na: ustalające, kształtujące oraz zasądzające. Wyrok ustalający wydawany jest w sprawach o ustalenie istnienia lub nieistnienia prawa lub stosunku prawnego. Wyrok kształtujący dotyczy powstania, zmiany lub ustania stosunku prawnego lub prawa. Wyrok zasądzający uwzględnia powództwo o świadczenie.

Sprawy kredytów
frankowych

Powyższy podział ma szczególne znaczenie dla spraw kredytów frankowych. W sprawach tego rodzaju wydawane są bowiem wyroki ustalające oraz zasądzające. Pozostaje to istotne w zakresie

podstawy prawnej żądania stwierdzenia nieważności umowy kredytowej. Żądanie takie oparte jest o art. 189 KPC, który wskazuje, że: „Powód może żądać ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny”. Wyrok wydawany w zakresie tego żądania nie kształtuje więc sposobu zachowania stron, a jedynie ustala określony stan faktyczny i prawny. Ma to istotne znaczenie pod kątem skutków prawnych wyroku.

Ze względu na skutki prawne wyroki dzielą się na konstytutywne oraz deklaratywne. „Wyrokiem deklaratywnym jest wyrok, który jedynie stwierdza istnienie określonego stanu prawnego. Może to być wyrok zasądający albo ustalający, w tym także oddalający powództwo. Orzeczeniem deklaratywnym sędzieja uzupełnia tylko stan prawny przez jego skonkretyzowanie (*M. Waligórski*, Polskie, s. 37)” (*A. Góra-Błaszczkowska*, *Orzeczenia w procesie cywilnym*. Komentarz do art. 316–366 KPC, Warszawa 2020, s. 11). Wyrok konstytutywny oznacza zaś zmianę stanu prawnego. Takim wyrokiem sąd tworzy, znosi lub zmienia określony stosunek prawny lub prawo.

W sprawach kredytów frankowych należy stanąć na stanowisko, że wyrok sądu stwierdzający nieważność umowy kredytowej jest wyrokiem deklaratywnym. Nie zmienia on bowiem stanu prawnego, nie tworzy także żadnego stosunku prawnego. Na pierwszy rzut oka może wydawać się, że wyrok taki znosi stosunek prawny istniejący pomiędzy kredytobiorcą a bankiem, jednak zgodnie z interpretacją art. 58 oraz 385¹ KC należy uznać, że stosunek prawny w postaci umowy kredytowej nigdy pomiędzy stronami nie istniał. Wyrok wydawany w takiej sprawie potwierdza więc jedynie ten obiektywny stan. Jego skutek występuje *ex tunc*, a więc od samego początku, nie zaś od momentu uprawomocnienia się wyroku wydanego w sprawie.

Wyroki
konstytutywne
oraz deklaratywne

Wyrok nieistniejący i problem wadliwości wyroków sądowych

Wyrok sądowy, aby mógł być uznany za tę formę orzeczenia, musi odpowiadać określonym przesłankom. Przede wszystkim musi więc być wydany przez odpowiedni podmiot (osobę lub zespół osób), w ramach postępowania sądowego, posiadać określone elementy

wskazane przez prawo oraz zostać zaopatrzone podpisem. Jeżeli wyrok nie zawiera określonych elementów, może być uznany za wadliwy i podlegający zaskarżeniu lub za nieistniejący.

Problem wyroku nieistniejącego wzbudza wiele kontrowersji w literaturze. Przede wszystkim problemem pozostaje ustalenie, czym jest wyrok nieistniejący, czyli kiedy można mówić o wystąpieniu takiej sytuacji. Za A. Góra-Błaszczkowską należy przyjąć, że jedynie brak rozstrzygnięcia można uznać za powstanie wyroku nieistniejącego. „Pozostałe wady czy uchybienia orzeczenia, w szczególności niejaśność rozstrzygnięcia, a także brak podpisania i ogłoszenia sentencji powodują jedynie wadliwość wyroku, pozwalającą na jego zaskarżenie lub rektyfikację” (A. Góra-Błaszczkowska, *Orzeczenia w procesie cywilnym*, s. 14). Powyższe wzbudza jednak kontrowersje, ponieważ oznaczałoby, że orzeczenie wydane przez osobę nieuprawnioną lub poza procesem sądowym także jest rodzajem wyroku. Z takim rozwiązaniem nie sposób się zgodzić. Wyrok musi więc dla swojego istnienia zostać wydany przez sąd w istniejącym postępowaniu oraz zawierać rozstrzygnięcie. Kontrowersje wzbudza fakt, czy wyrok musi być wydany na piśmie.

Wyrok sądowy wydawany jest w pierwszej oraz drugiej instancji. Oznacza to, że zasady właściwe dla wyroków obowiązują w obu instancjach postępowania. Wyrok drugoinstancyjny różni się od wyroku wydawanego przez sąd pierwszej instancji tym, że odnosi się do zaskarżonego wyroku oraz wniesionej apelacji. Jego sentencja może więc dotyczyć oddalenia apelacji lub zmiany wydanego przez sąd pierwszej instancji wyroku w całości lub określonej części.

Wydanie wyroku kończy postępowanie w danej sprawie. Jest to więc końcowa czynność postępowania sądowego, jego ukoronowanie i zakończenie. To w tym działaniu przejawia się ocena merytoryczna sprawy dokonywana przez sąd. Na wcześniejszych etapach postępowania sąd prowadzący postępowanie nie wskazuje bowiem, w jakim kierunku zmierzać będzie ostateczna decyzja. Pewien wyłom od tej zasady został wprowadzony na mocy art. 156¹ KPC, który wskazuje, że: „W miarę potrzeby na posiedzeniu przewodniczący może pouczyć strony o prawdopodobnym wyniku sprawy w świetle zgłoszonych do tej chwili twierdzeń i dowodów”. Należy jednak zauważyć, że pouczenie na gruncie tego przepisu dotyczy aktualnego

stanu sprawy i przewidywanego rozstrzygnięcia. Nie oznacza więc wydania wyroku i zdanie sądu może ulec zmianie.

Należy także podkreślić, że merytoryczną oceną sprawy nie jest także udzielenie lub odmowa udzielenia w sprawie zabezpieczenia roszczeń (art. 730 i n. KPC). Zgodnie z art. 730¹ § 1 KPC: „Udzielenia zabezpieczenia może żądać każda strona lub uczestnik postępowania, jeżeli uprawdopodobni roszczenie oraz interes prawny w udzieleniu zabezpieczenia”. Wnosząc o udzielenie zabezpieczenia, nie należy więc udowodnić istnienia roszczenia, a jedynie je uprawdopodobnić. Jak wskazuje *I. Gil*: „W postępowaniu zabezpieczającym uprawniony nie musi więc udowadniać istnienia roszczenia, które ma być zabezpieczone. W przypadku, gdy wniosek o udzielenie zabezpieczenia składany jest wraz z pozwem wówczas wystarcza odwołanie się do dokumentów uzasadniających żądanie pozwu. Natomiast, jeżeli wniosek o udzielenie zabezpieczenia składany jest w toku postępowania, sąd dokonuje oceny zasadności wniosku nie tylko na podstawie dokumentów przedłożonych przez uprawnionego, ale na podstawie całego materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie” [*I. Gil*, w: *E. Marszałkowska-Krześ* (red.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, Legalis 2021, kom. do art. 730¹]. W ramach postępowania zabezpieczającego nie dochodzi więc do merytorycznej oceny sprawy. Uprawdopodobnienie oznacza, że dane roszczenie obiektywnie może istnieć, jednak nie przesądza o faktycznym jego istnieniu. W wielu przypadkach odróżnienie uprawdopodobnienia od udowodnienia następuje jednak znacznych trudności.

Zabezpieczenie roszczeń w sprawach kredytów frankowych

Wokół zabezpieczenia roszczeń w sprawach kredytów frankowych narosło wiele mitów i wątpliwości. Uzyskanie zabezpieczenia, wbrew często pojawiającej się opinii, nie jest łatwym zadaniem. W większości przypadków sądy niechętnie podchodzą do udzielenia zabezpieczeń, co wynika ze skomplikowanego charakteru przesłanek udzielenia zabezpieczenia. Nie jest bowiem wystarczające uprawdopodobnienie istnienia roszczenia, ale konieczne pozostaje także uprawdopodobnienie istnienia interesu prawnego. Zgodnie z art. 730¹ § 2 KPC:

„Interes prawny w udzieleniu zabezpieczenia istnieje wtedy, gdy brak zabezpieczenia uniemożliwi lub poważnie utrudni wykonanie zapadłego w sprawie orzeczenia lub w inny sposób uniemożliwi lub poważnie utrudni osiągnięcie celu postępowania w sprawie”. Problemem pozostaje więc wykazanie przyczyny, dla której brak udzielenia zabezpieczenia miałby uniemożliwić lub poważnie utrudnić wykonanie orzeczenia lub celu postępowania sądowego. Jak wskazał SA w Szczecinie w postanowieniu z 17.9.2018 r. (III APz 9/18, Legalis): „Przyczynami zagrażającymi w poważnym stopniu osiągnięcie celów postępowania w sprawie jest m.in. zła kondycja finansowa dłużnika, która przejawia się w zaprzestaniu regulowania zobowiązań, wyzbywaniu się majątku, ograniczaniu zakresu działalności, zaciąganiu pożyczek lub kredytów zabezpieczonych majątkiem i zachwianiu możliwości ich spłaty. Podstawą zabezpieczenia roszczeń nie może być jednak subiektywna obawa wnioskodawców, że strona pozwana w toku procesu doprowadzi do wyzbycia się majątku”. W odniesieniu do spraw kredytów frankowych należy więc zauważyć, że wykazanie niewypłacalności banku pozostaje kwestią niezwykle trudną, także pod kątem dowodowym. Jak wskazał SA w Warszawie w postanowieniu z 1.4.2020 r. (VI ACz 1499/19, Legalis): „Interes prawny w udzieleniu zabezpieczenia istnieje wtedy, gdy brak zabezpieczenia uniemożliwi lub poważnie utrudni wykonanie zapadłego w sprawie orzeczenia lub w inny sposób uniemożliwi lub poważnie utrudni osiągnięcie celu postępowania w sprawie. Orzeczenie o ustaleniu nieważności umowy, mające swą podstawę w art. 189 KPC nie podlega wykonaniu w żaden sposób, wobec czego nie ma żadnego znaczenia dla uprawdopodobnienia przesłanki interesu prawnego argumentacja powoda z wniosku o udzielenie zabezpieczenia odwołująca się do problemów finansowych pozwanego, mających skutkować, zdaniem powoda, zagrożeniem zaprzestania prowadzenia przez pozwanego działalności gospodarczej. Poza przedmiotem zainteresowania sądu pozostają kwestie realizacji przez powoda ewentualnych skutków wydania przez sąd wyroku ustalającego nieważność umowy, bowiem przedmiotem ochrony udzielanej przez postanowienie o zabezpieczeniu jest konkretne roszczenie a nie inne roszczenia, z jakimi dopiero w przyszłości powód zamierza wystąpić”. Powyższe postanowienie porusza istotny problem – czy zabezpieczenie roszczenia o ustalenie nieważności umowy kredytowej może polegać na wstrzymaniu płatności dalszych rat kredytu. W tym przypadku SA uznał, że nie, jednak rozstrzygnięcie to wzbudza wątpliwości. Należy pamiętać, że celem postępowania zabezpieczającego jest nie tylko realizacja wyroku poprzez wykonanie jego sentencji.

Istotne jest także osiągnięcie określonych celów postępowania sądowego. Nie jest więc zasadne zwiększanie występującego po jednej ze stron nienależnego świadczenia. Prowadzi to bowiem do ciągłego rozwoju roszczenia jednej ze stron, które skutkować może koniecznością wszczęcia kolejnego postępowania sądowego. Ekonomia procesowa wymaga zaś, aby cel postępowania został osiągnięty w ramach jednego postępowania. Zabezpieczenie roszczenia poprzez wstrzymanie dalszych płatności rat kredytu umożliwiła stronie powodowej taką modyfikację powództwa, która pozwalała na kompleksowe uregulowanie roszczeń pomiędzy stronami procesu. Z tej przyczyny należy opowiedzieć się za możliwością udzielania przez sądy zabezpieczeń w sprawach kredytów frankowych.

Przed wydaniem wyroku sąd zobowiązany jest do stwierdzenia, że sprawa została w ocenie sądu dostatecznie wyjaśniona. Sąd zwraca się do stron z pytaniem, czy kierują dodatkowe wnioski, uprzedzając o zamiarze zamknięcia rozprawy. Sąd udziela stronom głosów końcowych, w których mogą one podsumować sprawę. Jak wskazuje *A. Tomaszek*: „Celem tego wystąpienia jest przedstawienie stanowiska strony na podstawie materiału dowodowego zebranego w dotychczasowym postępowaniu i zgłoszenie wniosków końcowych. W imieniu powoda należy wykazywać, iż materiał dowodowy potwierdza tezy pozwu i uzasadnia zawarte w nim żądania. W imieniu pozwanego należy wskazywać na niezasadność żądań powoda, brak bądź wady ich faktycznego i prawnego uzasadnienia. Zwyczajnie przydatne jest przedstawienie orzecznictwa Sądu Najwyższego i sądów apelacyjnych (niekiedy także orzecznictwa europejskiego) w analogicznych bądź podobnych stanach faktycznych i sprzyjającej nam argumentacji z literatury prawniczej” (*A. Tomaszek*, *Metodyka pracy adwokata w sprawach cywilnych*, Legalis 2020, rozdz. 2 pkt 3).

Zamknięcie rozprawy jest działaniem formalnym, uregulowanym w art. 224 KPC. Zamknięcie rozprawy nie jest ostateczne – jeżeli sąd podejmie taką decyzję, może rozprawę otworzyć na nowo (art. 225 KPC). Zamknięcie rozprawy jest istotne z powodu regulacji zawartej w art. 316 § 1 KPC: „Po zamknięciu rozprawy sąd wydaje wyrok, biorąc za podstawę stan rzeczy istniejący w chwili zamknięcia

Zamknięcie
rozprawy

rozprawy”. Moment zamknięcia rozprawy wyznacza więc moment petryfikacji stanu faktycznego sprawy. W tym momencie przestaje być możliwe np. rozszerzenie powództwa. Czas ogłoszenia wyroku reguluje art. 326 § 1 KPC: „Ogłoszenie wyroku powinno nastąpić na posiedzeniu, na którym zamknięto rozprawę. Postanowieniem wydanym niezwłocznie po zamknięciu rozprawy sąd może odroczyć ogłoszenie wyroku na oznaczony termin przypadający nie później niż dwa tygodnie po dniu zamknięcia rozprawy. Jeżeli sprawa jest szczególnie zawiła, materiał sprawy jest szczególnie obszerny lub sąd jest znacznie obciążony czynnościami w innych sprawach, termin ten wyjątkowo może wynosić miesiąc po dniu zamknięcia rozprawy”. W praktyce ogłoszenie wyroku na posiedzeniu, na którym zamknięto rozprawę, jest rzadkością. W sprawach kredytów frankowych, ze względu na ich skomplikowanie, dopuszcza się możliwość odroczenia ogłoszenia wyroku do miesiąca po dniu zamknięcia rozprawy.

1.3. Budowa i forma wyroku

Ogłoszenie wyroku

Wyrok ogłaszany jest w formie ustnej, jednak sporządzany jest w formie pisemnej. Ogłoszenie wyroku następuje w trakcie posiedzenia sądowego. Jak wskazuje art. 326 § 3 KPC: „Ogłoszenia wyroku dokonuje się przez odczytanie sentencji. Po ogłoszeniu wyroku przewodniczący lub sędzia sprawozdawca podaje ustnie zasadnicze powody rozstrzygnięcia albo wygłasza uzasadnienie, może jednak tego zaniechać, jeżeli sprawa była rozpoznawana przy drzwiach zamkniętych”. Jak wynika z powyższego, w pierwszej kolejności musi więc nastąpić sporządzenie wyroku na piśmie, dopiero później zaś jego odczytanie.

Wydanie wyroku na posiedzeniu niejawnym

Możliwość wydania wyroku na posiedzeniu niejawnym występuje w postępowaniu cywilnym jedynie w postaci wskazanej w art. 148¹ § 1 KPC: „Sąd może rozpoznać sprawę na posiedzeniu niejawnym, gdy pozwany uznał powództwo lub gdy po złożeniu przez strony

1. Wyrok jako orzeczenie kończące sprawę frankową

pism procesowych i dokumentów, w tym również po wniesieniu zażądań lub sprzeciwu od nakazu zapłaty albo sprzeciwu od wyroku zaocznego, sąd uzna – mając na względzie całokształt przytoczonych twierdzeń i zgłoszonych wniosków dowodowych – że przeprowadzenie rozprawy nie jest konieczne”. Stosowanie tej możliwości zostało mocno ograniczone przez ustawodawcę poprzez wskazanie, że w przypadku złożenia przez stronę w pierwszym piśmie procesowym wniosku o przeprowadzenie rozprawy, wydanie wyroku na posiedzeniu niejawnym nie jest możliwe (art. 148¹ § 3 KPC).

Sytuację tę zmienił jednak art. 15zszs² ustawy z 2.3.2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (t.j. Dz.U. z 2021 r. poz. 2095 ze zm.), który wskazał, że: „Jeżeli w sprawie rozpoznawanej według przepisów Kodeksu postępowania cywilnego postępowanie dowodowe zostało przeprowadzone w całości, sąd może zamknąć rozprawę i wydać orzeczenie na posiedzeniu niejawnym po uprzednim odebraniu od stron lub uczestników postępowania stanowisk na piśmie”. Powyższy zapis miał ułatwić wydawanie sądom wyroków w trakcie pandemii COVID-19. Pomimo początkowych obaw co do jego stosowania, w praktyce sądowej przedmiotowy przepis został zaakceptowany. Umożliwia on szybsze wydanie wyroku, bez konieczności wyznaczania rozprawy i stawiennictwa stron. Co ciekawe, także stanowisko końcowe przedstawiane jest przez strony w formie pisemnej. W sprawach kredytów frankowych przepis ten znalazł dość szerokie zastosowanie.

Wyrok składa się z dwóch głównych części – sentencji oraz uzasadnienia. Artykuł 325 KPC wskazuje, co musi znajdować się w sentencji wyroku: „Sentencja wyroku powinna zawierać wymienienie sądu, sędziów, protokolanta oraz prokuratora, jeżeli brał udział w sprawie, datę i miejsce rozpoznania sprawy i wydania wyroku, wymienienie stron i oznaczenie przedmiotu sprawy oraz rozstrzygnięcie sądu o żądaniach stron”. Sentencję dzieli się zwyczajowo na dwie części: komparycję (tzw. rubrum) oraz część zmienną wyroku (tzw. tenor). Komparycja zawiera elementy niezienne wyroku: oznaczenie sądu, sędziów, protokolanta oraz prokuratora, datę i miejsce rozpoznania sprawy i wydania wyroku, sygnaturę sprawy, wymienienie stron i oznaczenie przedmiotu sprawy. Tenor

Sentencja
i uzasadnienie
wyroku

[Przejdź do księgarni →](#)